

Vaistiniai augalai Lietuvoje

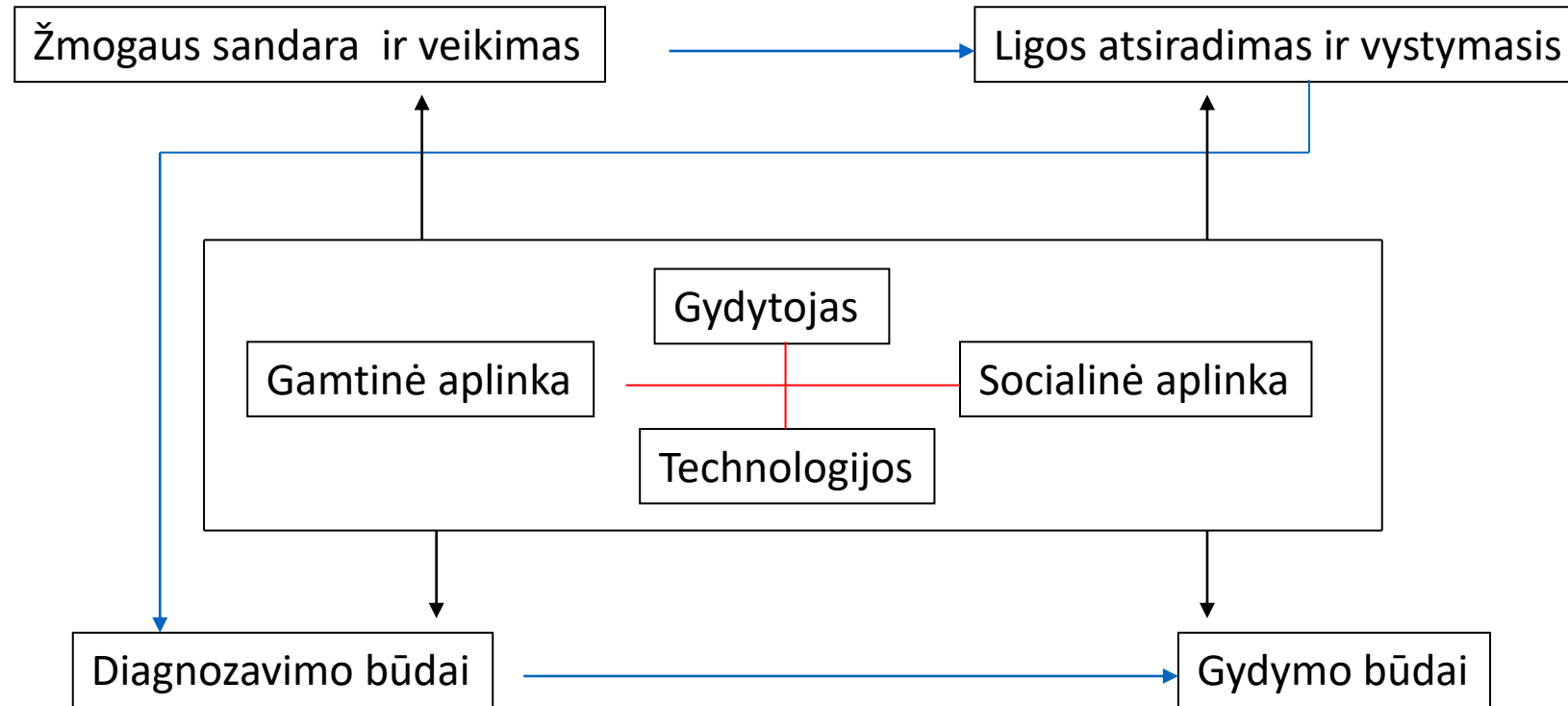
VU Kairėnų botanikos sodas

2021.10.08

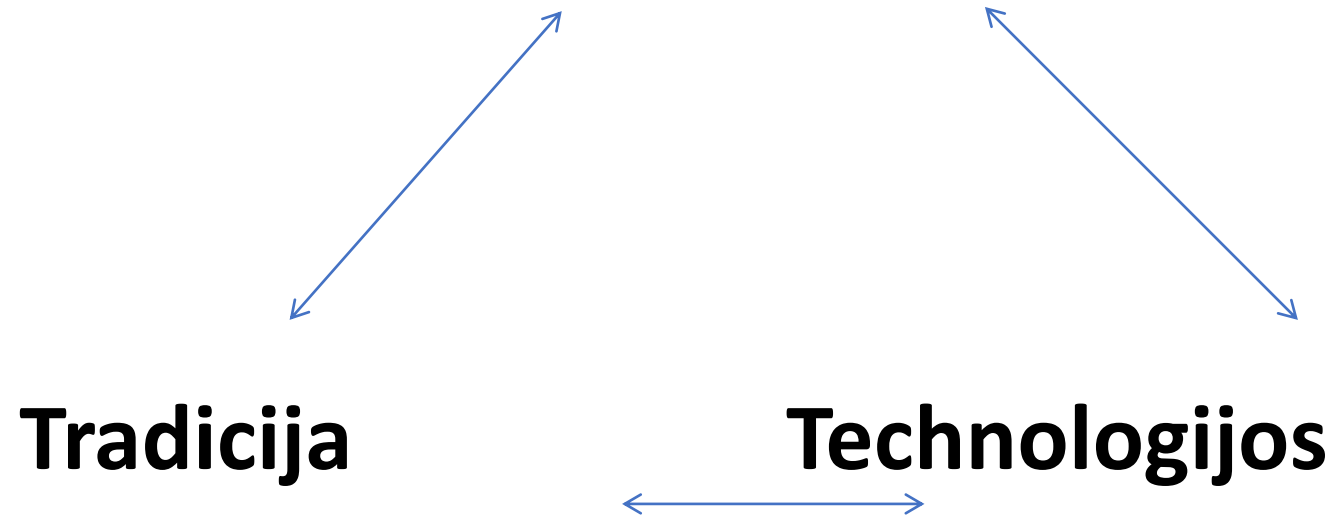
**Dar 1840 metais žymus
Lietuvos gydytojas Stanislovas
Moravskis rašė**

**„...vargu ar daug rasime tautų,
kurios tiek vaistų kaip mūsų
liaudis žinotų“**

Sisteminė medicina

Vaistiniai augalai

- **Tradicija** – papročių, apeigų, vaizdinių, idėjų, simbolių išlaikymas ir perdavimas iš kartos į kartą.
- **Mokslas** – istorijos procese susikaupusių ir nuolat didėjančių žinių apie gamtos, visuomenės ir mąstymo raidos dėsningumus sistema, žinių gavimas, mokymasis.

www.lkzd.lki.lt

Technologija

- **Gamybos procesų, atlikimo būdų ir priemonių visuma.** (www.lkzd.lki.lt)

Gyvename technologinėje civilizacijoje.

Taikomajam mokslui būdingas vienareikšmingumas.

Konvejerinė gamyba.

Specializacija didina gamybos našumą.

Lengviau paruošti siauros specializacijos darbuotoją.

Technologija

- Reikšmė:
- Tikrumas
- Saugumas
- Prieinamumas

Fitoterapijos aktualumas

- Visuose pasaulio kraštuose žmonės vartoja vaistinius augalus gydymui bei profilaktikai.
- Bendras vaistinių augalų rūšių skaičius ir jų taksonominė sudėtis daugiausia priklauso nuo konkrečios šalies dydžio ir geografinės padėties.
- Vaistinių augalų naudojimą sveikatinimui ir gydymui lemia šie veiksniai:
 - 1) konkrečios šalies etnomedicinos tradicijos,
 - 2) fitoterapijos srityje dirbančių specialistų (medikų, botanikų) kvalifikacija,
 - 3) visapusių duomenų apie vaistinius augalus prieinamumas.

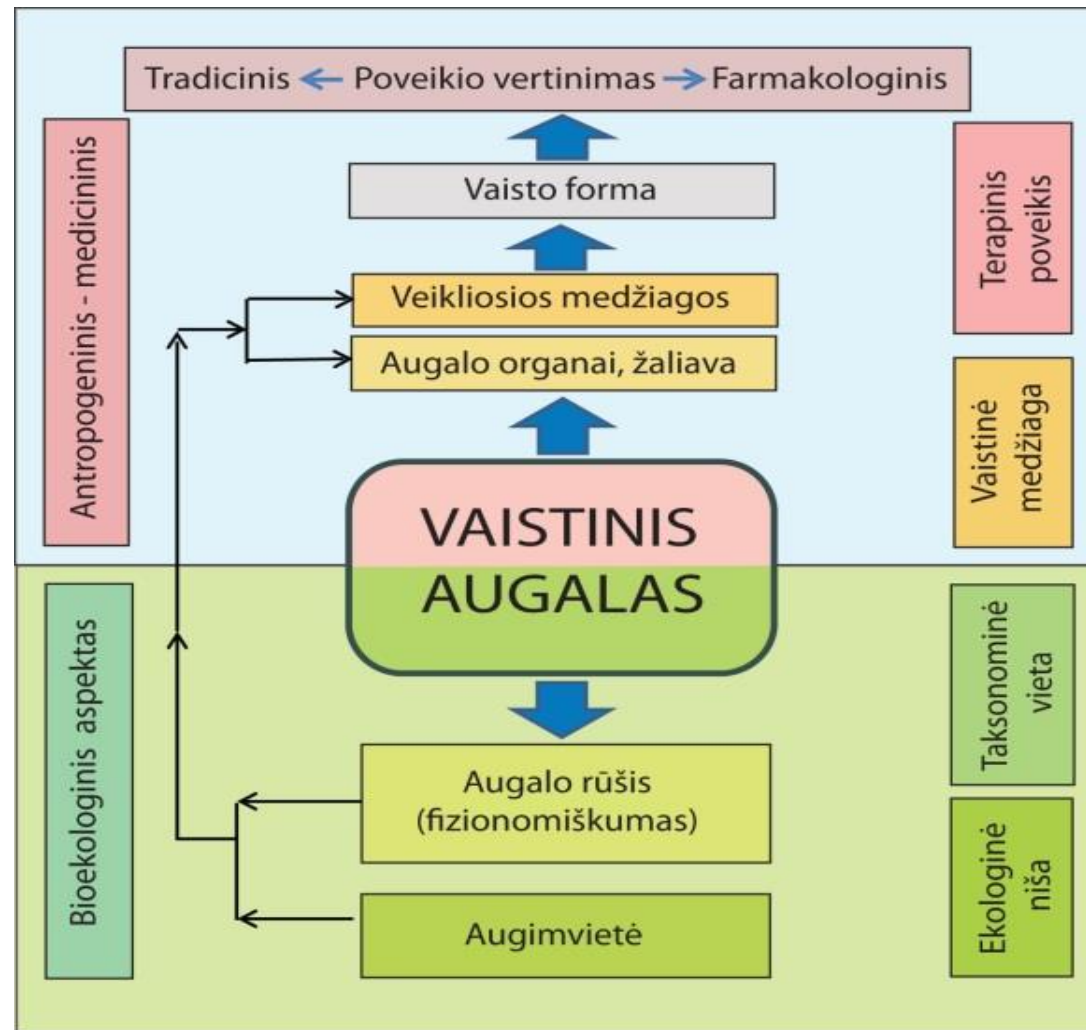
Vaistinis augalas

Darbo metu buvo suformuota vaistinio augalo samprata, vaistinį augalą apibrėžiant kaip kompleksinę patirčių ir jas nusakančių duomenų visumą, susiformavusią tūkstantmetės žmogaus ir jo aplinkos sąveikos eigoje.

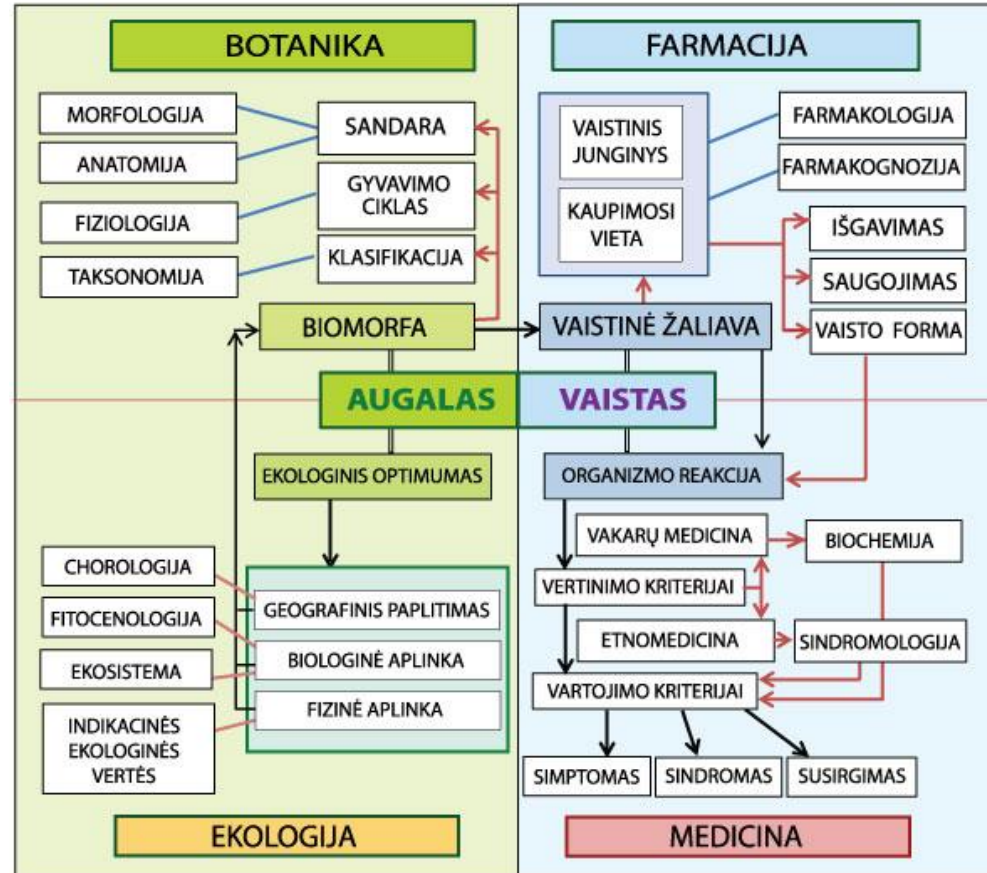
Vaistiniu vadiname augalą, kurio terapijos tikslais pavartotos vienokios ar kitokios struktūrinės dalys sukelia specifines žmogaus ar gyvūno organizmo reakcijas

Vaistinio augalo sampratos pagrindą sudaro įvairių duomenų derinys, apibūdinantis tiriamąjį objektą dviem pagrindiniais aspektais – *bioekologiniu* ir *antropogeniniu* – *medicininiu*.

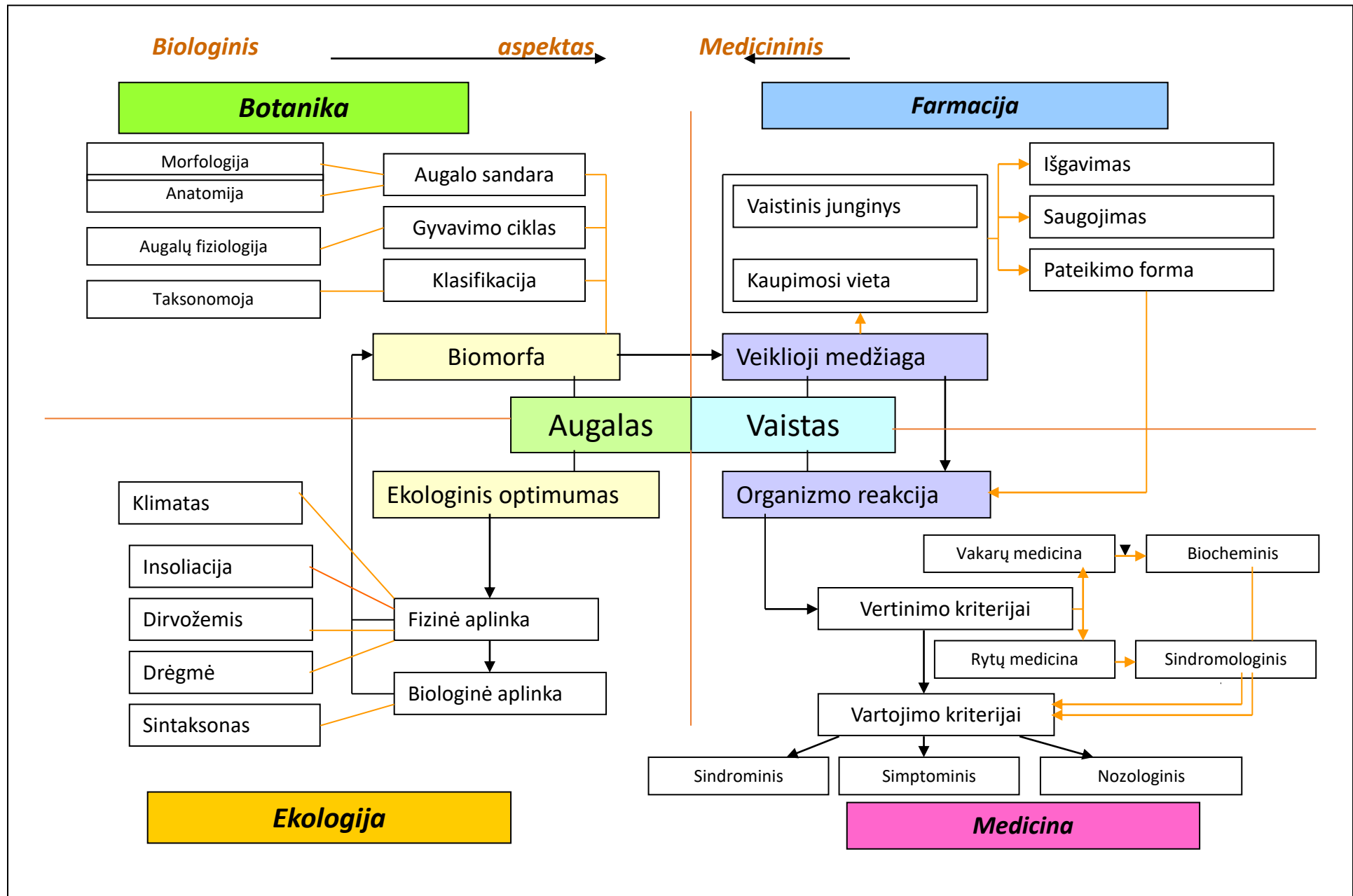
Vaistinio augalo modelis

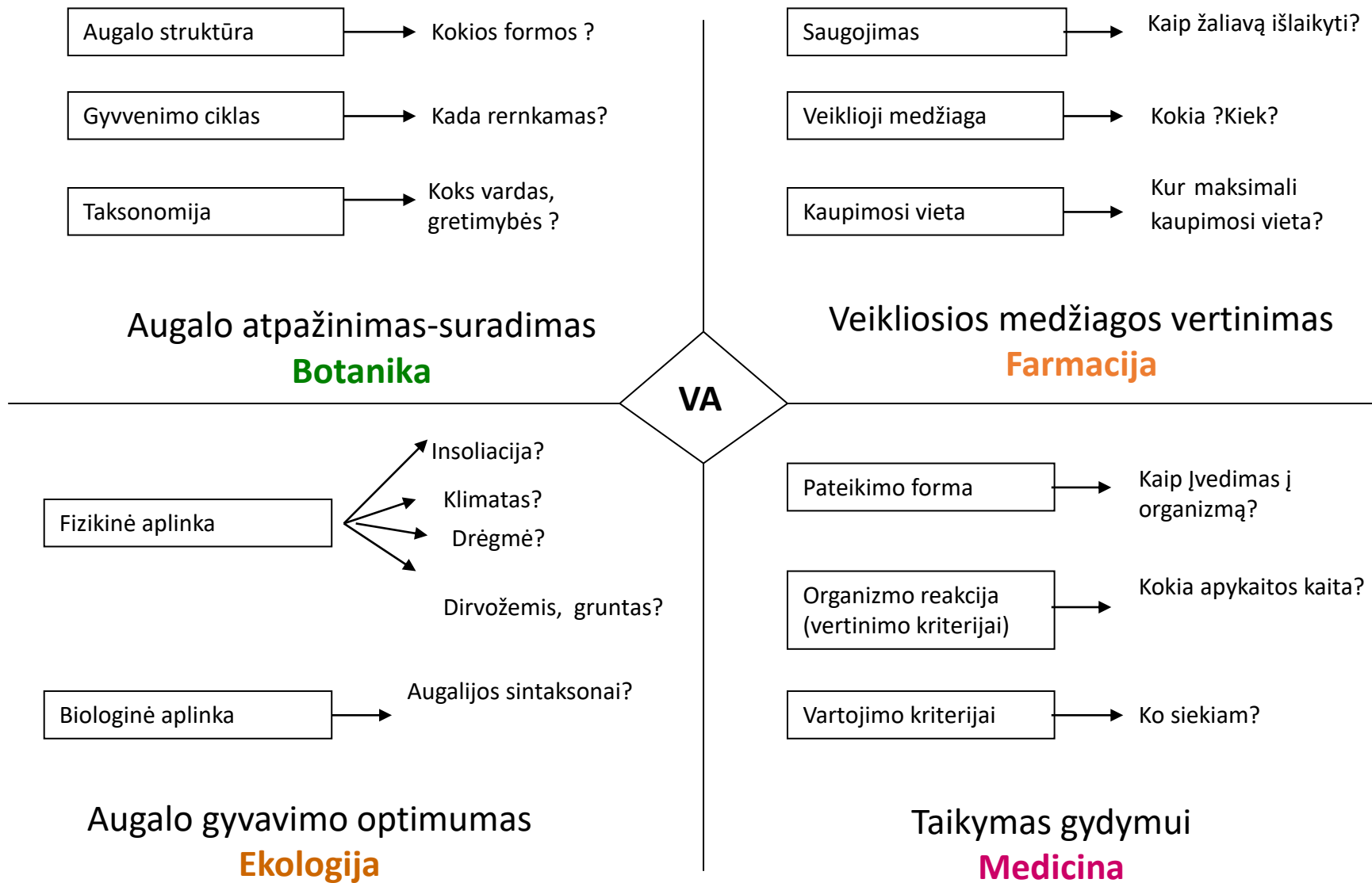
Vaistinio augalo savybių integruoto vertinimo modelis

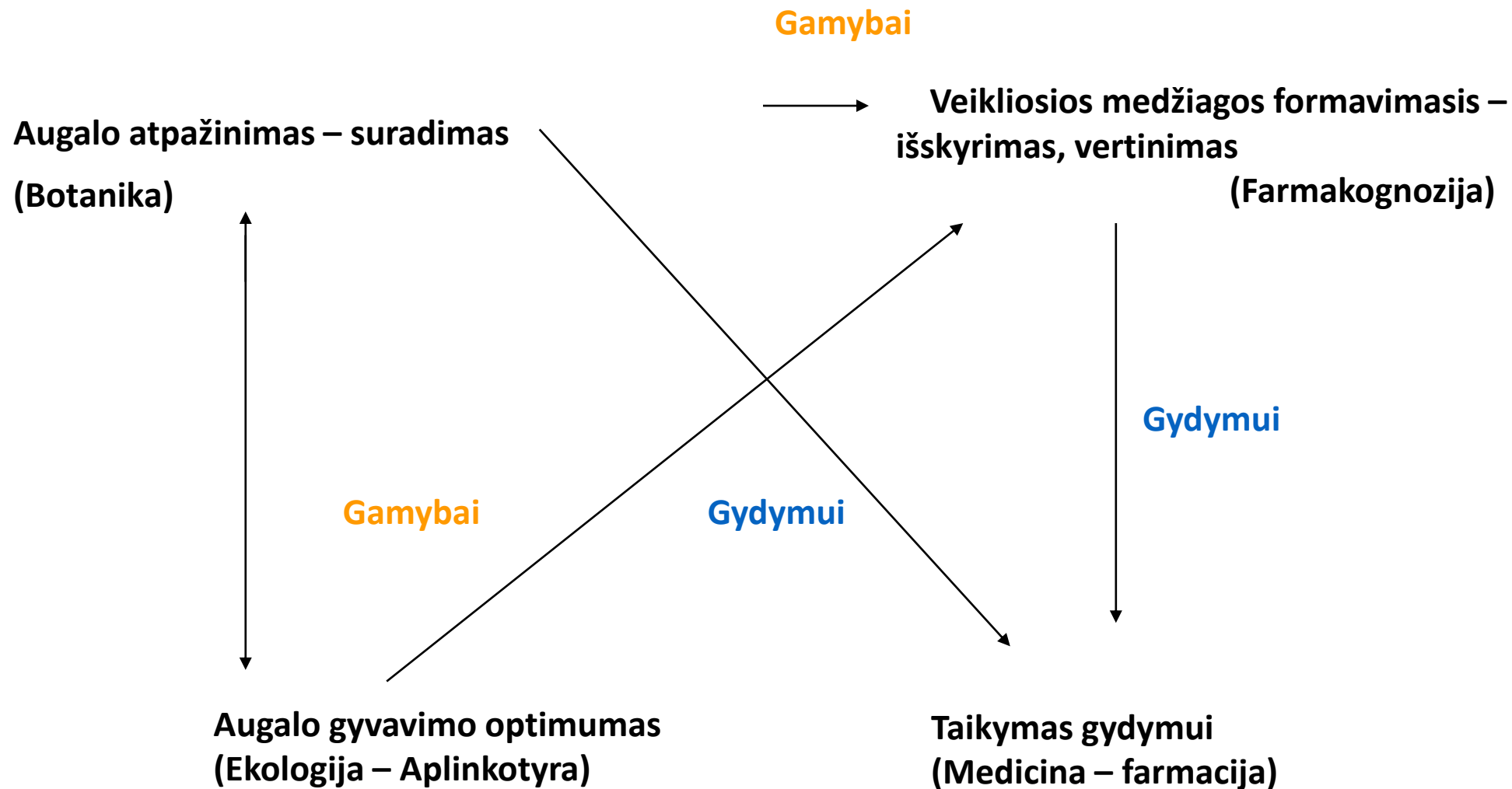
Integruotas VA vertinimo modelis

Grupių panaudojimas VA-lų palyginimui

Grupių sąveika

Lietuvoje

- 1843 – Jurgis Ambraziejus Pabrėža „ Taislius augyminis”.
- 1910 – Petkevič G. „Materiały po narodnoi medicine litovcev” .
- 2013 – Lietuvoje, įvertinus literatūros šaltinių duomenis, 1938 -2008 nustatytos 458 savaiminių vaistinių induočių augalų rūšys .

Šiandien

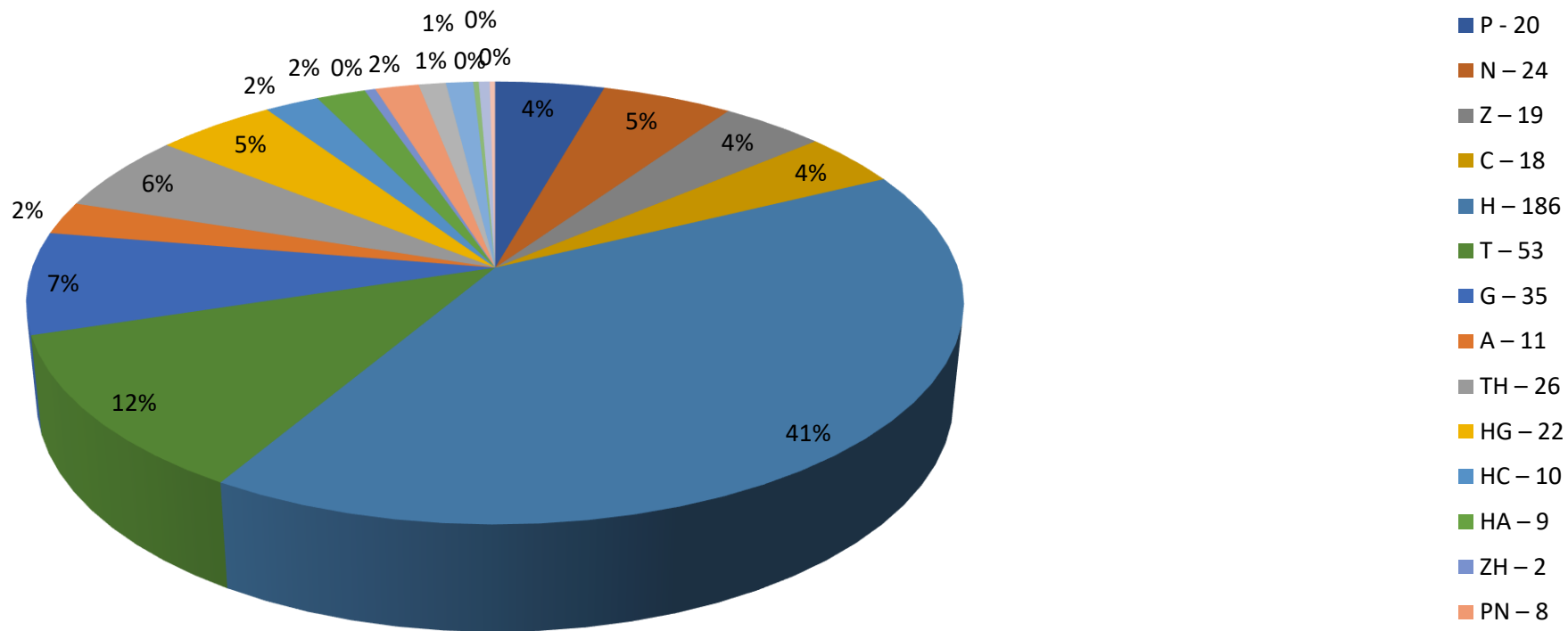
Lietuvoje nustatytos 1350 savaiminės induočių augalų rūšys, iš kurių:

- 458 rūšys priskirtos vaistinėms
- 198 rūšys vartojamos ir Kinų medicinoje
- 72 rūšis rasime Lietuvos vaistinėse, iš jų 68 vartojamos ir kinų medicinoje

Ekologinių sąlygų svarba

- Augalai nepriklauso šalims
- Augalai auga ir dauginasi tose sąlygose kurios atitinka jų fiziologinį optimumą
- Nėra Lietuvos augalų
- Nėra Kinijos augalų
- Yra tik augalai, kurie auga ... arba išplitę ...

3. Lietuvos vaistinių induočių augalų rūšių gyvenimo formų įvairovė

P - 20 , N - 24 , Z - 19, ZH - 2 , PN - 8 , NZ - 5 , ZP - 1 Medėjantys 79 17,25%

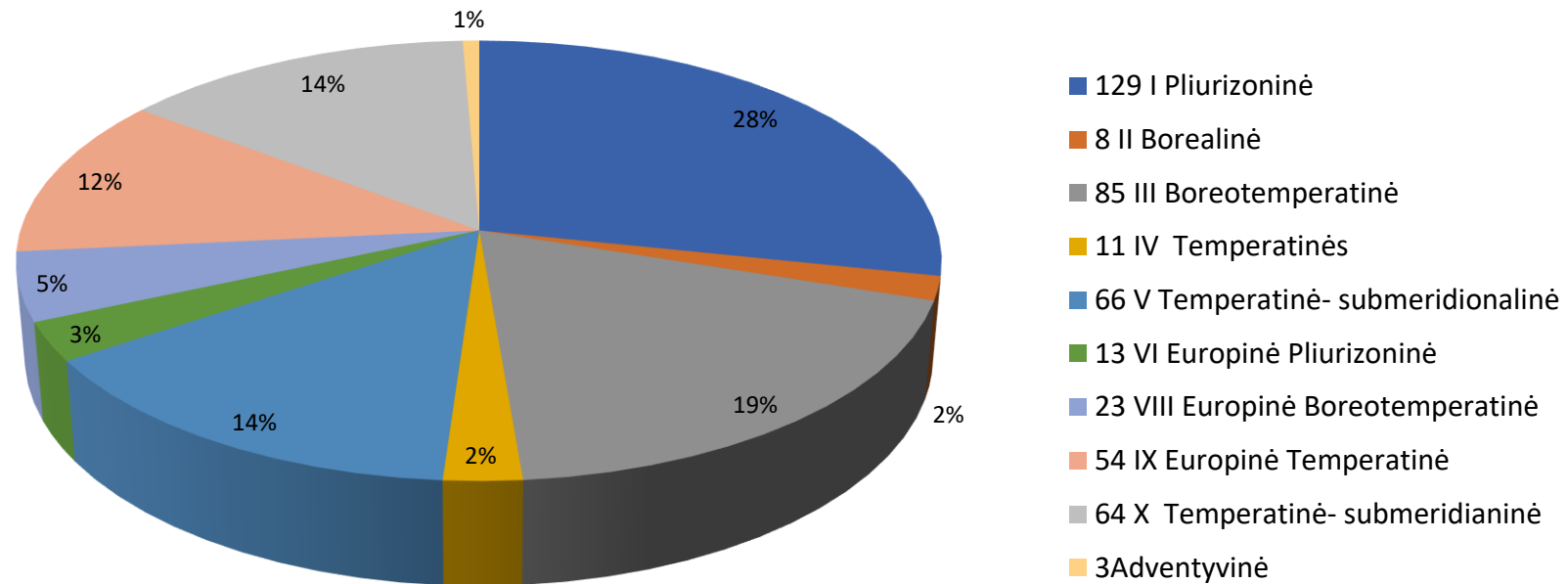
H - 186 žoliniai daugiamečiai 41%

G - 35 , A - 11, GA - 5, CG - 2 , CA - 1 54 kriptofitai 11,8%

T - 53 žoliniai vienmečiai 11,6%

TH - 26 , HG - 22 , HC - 10, HA - 9 plataus formos prisitaikymo 14,6%

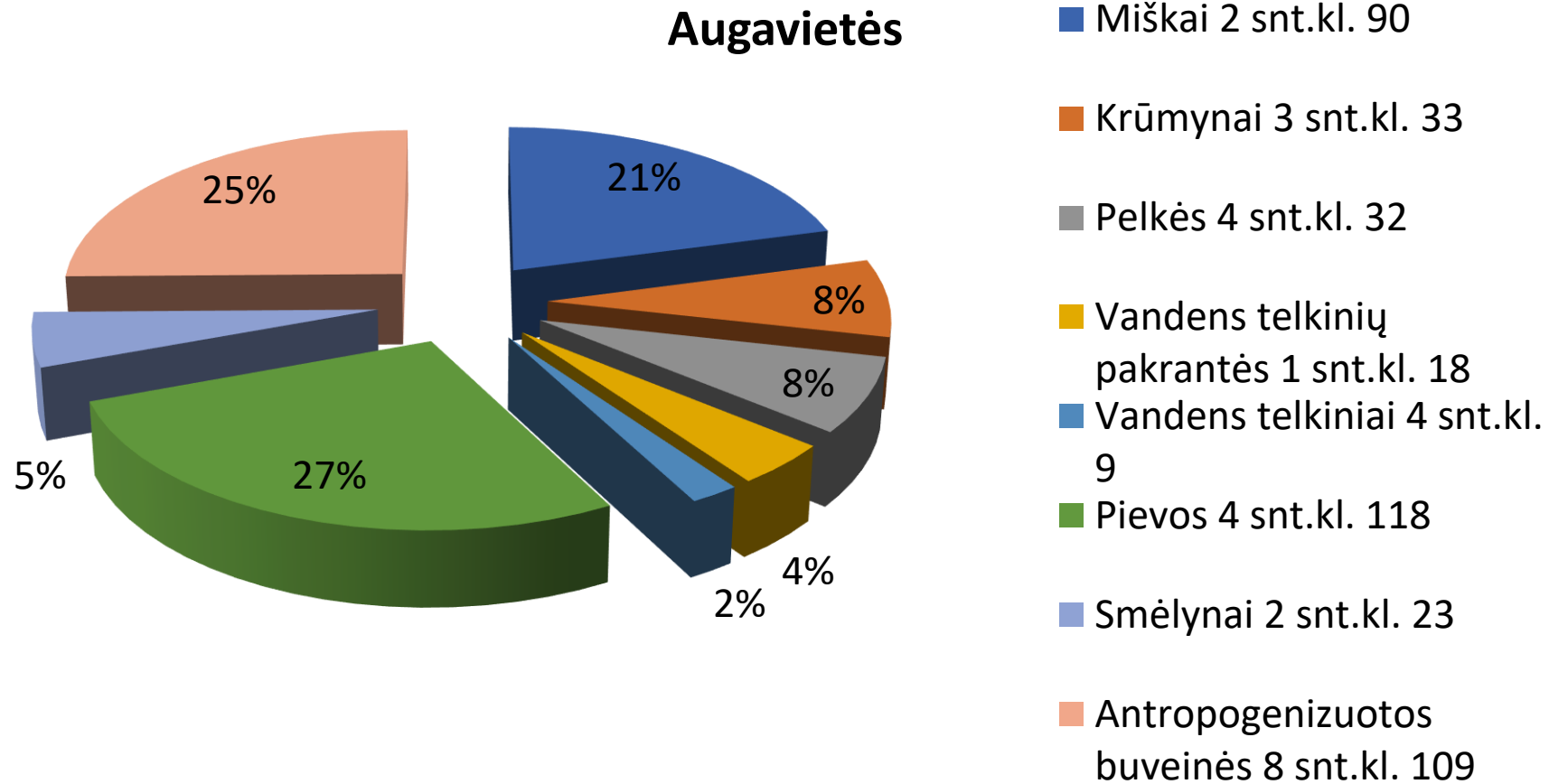
4. Lietuvos savaiminių vaistinių induočių augalų rūšių chorologinė analizė (chorologinės grupės)

Lietuvos savaiminių vaistinių induočių augalų rūšių chorologinė analizė (regionai, okeaniškumas, kontinentalumas)

Chorologiniai ratai Regionai	Indiferentinės	Okeaninis		Kontinentinis		Viso
		Subokeaninis	Euriokeaninis	Subkontinentinis	Eurikontinentinis	
Kosmopolitinis	16		4			20 (4,4%)
Cirkumpoliarinis	43		20		11	73 (15,9%)
Eurazinis	56	1	29	2	36	123 (26,8%)
Eurosibirinis	38		40	6	4	88 (19,2%)
Europinis	28	25	90		14	157 (34,3%)
Viso	181 (39,5%)	26 (5,7%)	183 (40%)	8 (1,7%)	65 (14,2%)	458 (100%)

5. Lietuvos savaiminių vaistinių induočių augalų rūšių fitocenotinė analizė

Analizuojamos LSVIA rūšys susijusios su 8 ekotopais, 27 sintaksonominėmis klasėmis, Dauguma rūšių yra dominantai ar edifikatoriai, 114 rūšių yra lydinčios. Plataus paplitimo 8, nerasta bendrijose 17 rūšių.

6. Lietuvos savaiminių vaistinių induočių augalų rūšių ekologinė analizė

Aplinkos veiksnys	Poreikis veiksniai, balais (pagal Elenbergą, 1991)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	X	Ner.
Š	0.22 %	1%	2.18%	6.33%	7.4%	13.1%	37.3%	21.18 %	6.11%				1.7%	14+1
T		0.66%	2.18%	6.33%	25.98 %	20.9%	3.71%	1%					35.15 %	14+8
K		5.2%	28.6%	10.9%	22.27 %	3.49%	10.04 %	0.43%					14.19 %	14+8
Drgm	0.43 %	2.18%	9.6%	18.1%	16.59 %	11.13 %	8.07%	8.07%	7.42%	2.62%	1.31%	0.22%	10.04 %	15+4
Ph	1.96 %	17%	4.8%	3.93%	4.8%	5.02%	25.33 %	13.54 %	1.75%				30.35 %	12+10
N	4.36 %	16.3%	12.22 %	8.29%	10.7%	7.2%	10.04 %	9.39%	3.49%				14.19 %	17
Drsk	6.11 %	1.31%		0.43%	0.22%							0 - 82.31 %		9.61%

Informacijos kaita ir mainai

- **Patirties kaupimas:**

- Bendruomenės
- Vienuolynai
- Profesinės grupės (barzdaskučiai, žolininkai, pribuvėjos, užkalbėtojai...)
- Vaistininkai
- Universitetai

AČIŪ už dėmesį ir kantrybę

Dr. Vitalijus Naumavičius